

LISTRY

JESEŇ 2022
LESNEJ PEDAGOGIKY

www.lesnapedagogika.sk • +421 45 5314 268 • info@lesnapedagogika.sk

ÚVOD

Čas letných dovolení, oddychu a relaxu je nenávratne preč. Dni plné slnka, vody a cestovateľských zážitkov vystriedalo najfarebnejšie obdobie roka – jeseň a s ňou návrat detí do školských lavíc a pre nás nové výzvy a aktivity lesnej pedagogiky. Počasie je stále prívetivé a slnečné lúče lákajú tráviť čas v prírode. Dňom jesennej rovnodennosti nastáva astronomická jeseň. Je to čas zberu poslednej úrody z polí, záhrad a lúk a príprava na dlhé zimné obdobie.

Príroda má v tomto období neopakovateľné čaro, stromy dostávajú nové jesenné šaty žiariace pestrými farbami, akoby chceli dôstojne osláviť svoj deň – Medzinárodný deň stromov, ktorý si v októbri pripomínáme. Je to ďalšia príležitosť pre nás – sprostredkovať poklady, ktoré nám les a príroda ponúka v tomto období.

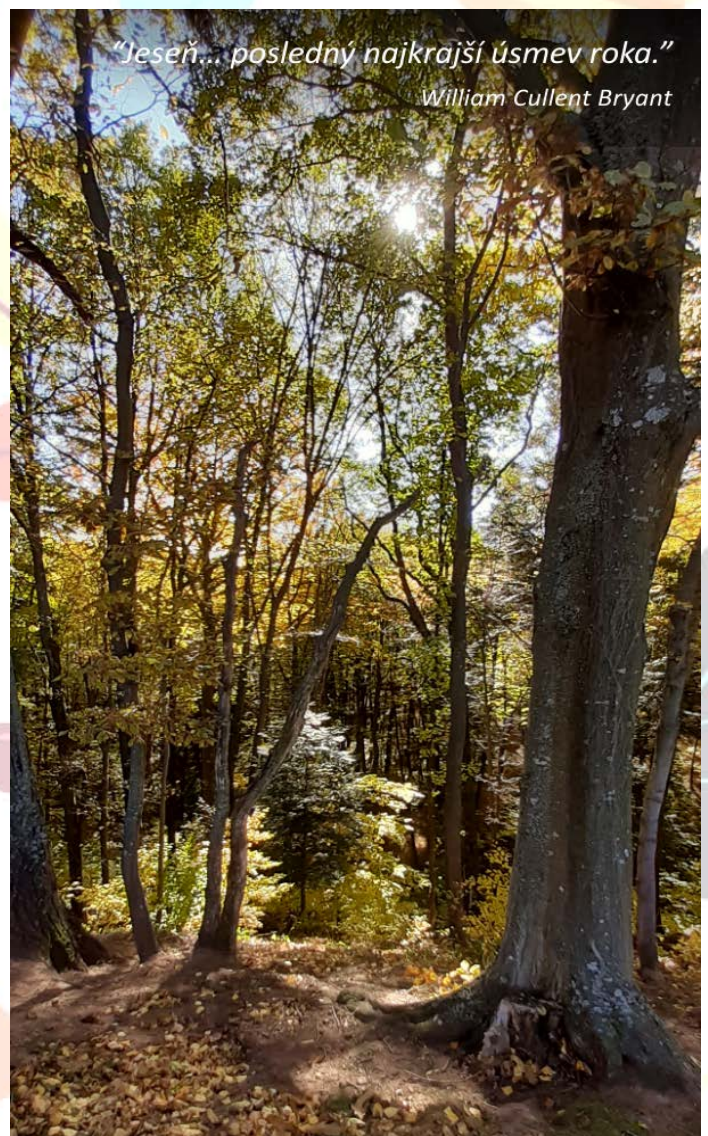
Vyberme sa do prírody, poprechádzajme sa po lese, načerpajme energiu, nazbierajme lesné plody na čaj, rôzne semenka, trávy alebo vetvičky, ktorými si spríjemníme naše domácnosti. Aj toto môže byť jedna z aktivít lesnej pedagogiky s deťmi alebo seniormi. Pripomenieme si tak spoločne mesiac úcty k starším.

Vychutnajme si slnečné lúče cez pavučinku babieho leta a neopakovateľné farebné divadlo padajúceho lístia. Nastáva obdobie stíšenia, na zbavovanie sa všetkého, čo už prezrelo a nepotrebovalo sa...tak ako v prírode.

„Ak chceme porozumieť stromu, musíme sa pozrieť do zeme, v ktorej sú jeho korene. Rovnako je to aj s ľuďmi.“

Romano Guardini

Vaši editori z NLC – CTPLP

Blíži sa termín na zasielanie informácií o aktivitách LP na Slovensku! NLC – Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky každoročne pripravuje SPRÁVU o LESNEJ PEDAGOGIKE na základe podkladov od realizátorov aktivít lesnej pedagogiky na Slovensku. Informácie o realizácii aktivít zasielajú realizátori na NLC emailom: marian.taraba@nlcsk.org

LESNÁ PEDAGOGIKA PRENIKÁ DO ŠKÔL

Medzinárodná konferencia Učenie o lese a udržateľnosť vo výchove a vzdelávaní, ktorá sa konala 29. a 30. 9. 2022 v Nitre a spojila pedagógov, vychovávateľov a lesníkov a to na workshopoch Les ukrytý v knihe, Les v tichu, Stromček z lesa, Učebné pomôcky v lesnej pedagogike, Lesná olympiáda, Digitálne obsahy lesnej pedagogiky.

Konferencia sa konala v rámci realizácie projektu LESPED (APVV-18-0484), ktorý prostredníctvom pedagogicko-aplikačného výskumu Pedagogickej fakulty UKF v Nitre v spolupráci s Národným lesníckym centrom – Centrom transferu poznatkov a lesnej pedagogiky, skúmal možnosti využívania lesa ako živej učebne pre žiakov materských a základných škôl.

Záver konferencie definovali výsledky aplikačného výskumu projektu:

- Lesná pedagogika spája žiakov do lepšieho kolektívu; je prínos pre žiakov aj pre učiteľa;
- Žiaci majú priamy kontakt s prírodou, vytvárajú si intenzívnejší vzťah k nej;
- Žiaci prijímajú aktivity s radosťou, nadšením, osvojujú si množstvo hier a pokusov;

- Ukazuje sa, že žiaci si učivo lepšie zapamätajú;
- Lesný pedagóg vie podať žiakom učivo tak, ako to učiteľ nedokáže, lebo nie je v tejto oblasti odborníkom;
- Žiaci majú zážitky, ktoré v bežnom vyučovaní nezažijú a chcú hovoriť o týchto zážitkoch.

Výsledky výskumu projektu LESPED ukazujú, že prizývanie odborníkov z externého prostredia do škôl má kvalitatívny prínos v oblasti nových poznatkov o lese, aj v utváraní povedomia o lese, potrebe a ochrane prírody, a to rovnako pre žiaka aj učiteľa.

Zmyslom projektu LESPED je overiť možnosti LP v praxi a dostať lesnú pedagogiku do povedomia pedagógov, študentov prostredníctvom pedagogicko-didakticky prepracovanej a výskumom overenej metodiky s interdisciplinárnym prístupom výučby.

Takýto prístup k edukácii môže v budúcnosti prispieť aj k posilneniu hodnôt, ako sú rešpekt a zodpovednosť za prírodu, životné prostredie, ale aj láska a empatia k všetkému živému.

OTVÁRAME 13. ROČNÍK DETSKEJ LESNÍCKEJ UNIVERZITY

Koordinátor projektu Národné lesnícke centrum – Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky v spolupráci s partnermi projektu **Vojenské lesy a majetky SR, š.p. a LESY Slovenskej republiky š.p.** pripravili pre šiestakov zo Zvolena, Banskej Štiavnice, Badína, Zvolenskej Slatiny a Pliešoviec aj v tomto školskom roku zaujímavý program lesníckych prednášok s odborníkmi doplnený o aktivity lesnej pedagogiky s lesnými pedagógmi.

Nový ročník DELESUN v školskom roku 2022/2023 otvárame prednáškou **"Les to nie sú len stromy a zvieratá"** pod vedením lesnej pedagogičky Anny Sliackej zo štátneho podniku Lesy Slovenskej republiky.

Koordinácia projektu

Hlavný partner

Partneri

LESNÍCKA FAKULTA

ZVOLEN
MESTO LESNÍCTVA

DETSKÁ
LESNÍCKA
UNIVERZITA

MEDZINÁRODNÝ DEŇ STROMOV

OSLÁVME SPOLU VÝNIMOČNÝ DEŇ 20. 10. 2022

Pri príležitosti Medzinárodného dňa stromov, ktorý tradične pripadá na 20. októbra pripravilo Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky metodický materiál, ktorý je k dispozícii v chránenej sekcii na web stránke www.lesnapedagogika.sk.

Myšlienka osláv dňa stromov vznikla už v 19. storočí v americkej Nebraske a postupne sa rozšírila do celého sveta. Presný dátum osláv sa v každom štáte alebo regióne líši v závislosti na klimatických podmienkach vhodných k vysádzaniu stromov. V stredoeurópskych krajinách bol za dátum dňa stromov ustanovený 20. október. V tento deň sa schádzajú členovia rôznych organizácií a jednotlivci, aby si pripomenuli dôležitosť a význam stromov pre život, spoločne ich vysádzali a realizovali ďalšie zaujímavé aktivity a programy.

Metodika k MDS bola uvedená aj na **Sympóziu lesnej pedagogiky, 16. pracovnom stretnutí lesných pedagógov na Slovensku**, ktoré sa konalo 12. - 13.10.2022 na Fuggerovom dvore v Selciach pri Banskej Bystrici.

TIPY NA AKTIVITY NA TÉMU LES A VODA

Les patrí medzi významné zložky súvisiace so všeobecným kolobehom vody.

Zrážky vo forme dažďa alebo snehu (vertikálne zrážky) sú hlavným vstupom do kolobehu vody v krajine. V lesoch vyšších polôh môžu byť významné tiež tzv. horizontálne zrážky, čo je kondenzácia alebo namrzanie vlhkosti (napr. z hmiel a oblakov) na stromoch a jej stekanie na povrch pôdy. Často sa hovorí, že les je špongiou schopnou zadržať a uchovať vodu. V skutočnosti je touto špongiou pôda (FAO, 2008).

OBR. 1 ZLOŽKY VODNEJ BILANCIE LESNÉHO EKOSYSTÉMU A ICH PODIEL NA ODVEDENÍ ROČNÉHO ZRÁŽKOVÉHO ÚHRNU

FUNKCIE LESA V OBLASTI HOSPODÁRENIA S VODOU

Z antropocentrického hľadiska môžeme identifikovať viaceré funkcie, ktoré pre nás les (alebo iný ekosystém) plní, resp. **ekosystémové služby**, ktoré nám poskytuje. **Les a voda sú úzko previazané.** Lesy majú zásadný význam pre manažment vodných zdrojov, a súčasne je voda kľúčovým faktorom udržateľnosti lesných ekosystémov.

Vodohospodárskou funkciou nazývame **vplyv lesa na výdatnosť podzemných a povrchových vodných zdrojov** ako aj **stabilizáciu prietokov a znižovanie rizika povodní.** Les ovplyvňuje kvantitu vody v prvom rade tým, že je **spotrebiteľom vody** (cez transpiráciu pôdnej vody a intercepciu zrážok). Les chráni pôdu pred eróziou a tým aj vodu pred znečistením pôdnymi časticami (plaveninami) a zanášanie vodných tokov. Malá časť ochranných lesov nachádzajúcich sa na brehoch vodných tokov má deklarovanú **funkciu brehoochrannú**, popri **zachytávaní splavenín a spevňovaní brehov**, rovnako aj **tienenie** menších tokov a vodných plôch pred slnečnými lúčmi, čo tiež zlepšuje kvalitu vody. **Les chráni pôdu pred eróziou** svojimi jednotlivými vrstvami. Koruny stromov tlmia účinok kvapiek pri lejakoch, v tomto ich dopĺňa aj krovitá a bylinná vrstva. Opad kryje povrch pôdy, a to aj v čase, keď je väčšina rastlín bez listov. Korene rastlín, najmä stromov, spevňujú pôdu a do istej miery bránia vzniku erózných rýh. Plneniu protieróznej a brehoochranej funkcie napomáha **šetrné prírode blízke hospodárenie** a časovanie zásahov do zimného obdobia (zamrznutá pôda, snehová pokrývka).

VZDELÁVACÍ PROGRAM LESNEJ PEDAGOGIKY NA TÉMU VODA A LES

(autori: účastníci Kurzu lesná pedagogika)

- 1. ÚVOD a predstavenie** – naladenie sa na tému LES a VODA
Zoznámenie sa v kruhu – otázka do šiškofónu: *Akú formu môže mať voda v lese a okolo nás?*
Lesný pedagóg predstaví tému LES a VODA (viď text vyššie).
- 2. KOLOBEH VODY**
Nákres kolobehu vody v lese cca na A2, 20-25 kvapiek, ktoré deti dopĺňajú do kresby.
- 3. ZADRŽIAVANIE VODY**
Názorná ukážka zadržiavania vody výsadbou stromčekov a pôdnym krytom. Na porovnanie je vhodná ukážka, ako sa voda preleje keď nie je pôda pokrytá zeleným porastom.
Pomôcky: nádoba so zemou – suchou, nádoba s výsadbou stromčekov, voda (v krhle, vo fľaši).
- 4. OCHUTNÁVKA VODY**
Zmyslové vnímanie – ochutnávanie 3-4 druhov vody (čistá voda zo studničky, bylinkový čaj, minerálna voda z prameňa, sirupová voda) s vyjadrením svojho pocitu cez emotikony ☺ ☹
Pomôcky: 3 druhy vody: z lesnej studničky, osladená voda a slaná voda, pohárik, hodnotiace kartičky, pastelky.
- 5. KTO ŽIJE VO VODE?** Poznávanie živočíchov viazaných na lesný vodný ekosystém, rybačka: modrá fólia, makety rýb s očkom a drevené udice s háčikom cca 5-8 ks
- 6. LETNÝ DÁŽĎ** s pesničkou
Kamienky 15 párov, spoločné klepkanie + lesný orchester s harmonikou „Prší prší“
- 7. ZÁVER a spätná väzba** – hodnotiaci farebná stupnica (1-10); Poďakovanie a darčeky a rozlúčka LESU ZDAR.

ZAÚJÍMAVÝ ROZHOVOR – SO STÁŽISTKOU MAŁGORZATOU KROKOWSKOU-PALUSZAK O LESNEJ PEDAGOGIKE V POĽSKU A O JEJ VÝSKUME NA TÉMU „BAMBI SYNDRÓM“

Čo pre Teba a Tvoj život znamená lesná pedagogika?

Lesná pedagogika je pre mňa nekonečné dobrodružstvo, počas ktorého môžem neustále znovu objavovať les a okolitú prírodu. Okrem vyučovania so študentmi Lesníckej fakulty Varmijsko-mazurskej univerzity v Olsztyne vediem aj hodiny poznávania prírody s deťmi na Základnej škole NAVIGO v Poznani. Škola je postavená na fínskom modeli vzdelávania. Deti, ktoré môžu cítiť, ochutnávať, dotýkať sa a prežívať prírodu, sú jednoducho šťastné a kladú prekvapivé otázky. Nedávno sa 7-roční chlapci pýtali, ako vieme, že „žalude majú klobúky a či sú to naozaj klobúky, a nie nohavičky“. A takáto otázka núti pedagóga k nemalému intelektuálnemu úsiliu. Les je pre mňa najlepší učiteľ a najlepšia trieda nielen na štúdium prírody. Rovnako je skvelý pre učenie sa matematiky, histórie, fyziky a chémie. Využime les, poďme do lesa, poďme sa stratiť v lese a nájdeme oveľa viac, ako si myslíme.

S akými radosťami a starosťami sa momentálne stretávajú poľskí lesní pedagógovia?

Lesnú pedagogiku v Poľsku vykonávajú lesníci zo Štátnych lesov. Žiaľ, málokto z nich je len pedagógom. Najčastejšie pracujú na iných pozíciách vo svojich lesných obvodoch a vzdelávanie je len jednou z ich mnohých povinností. Potreby sú obrovské a ľudí a času príliš málo, čo spôsobuje, že ľudia veľmi rýchlo vyhoreli. Ďalším problémom je, že pedagógovia nemajú pedagogické vzdelanie. Na to, aby ste boli lesným pedagógom na úrovni lesného obvodu a viedli hodiny lesnej pedagogiky, nepotrebujete žiadne ďalšie kurzy ani kvalifikáciu. Lesníci majú počas štúdia spravidla 1 semester výučby, ale nie vždy to stačí. A napokon samotný vzdelávací systém. Deti končiace základnú školu v Poľsku veľmi dobre poznajú rozdiel medzi africkým a indickým slonom, no často nevedia, že „srna nie je manželka jeleňa“, prípadne nevedia rozlíšiť pôvodné druhy stromov. Toto je systémový problém, ktorý si dúfam nakoniec niekto všimne.

Počas stáže na Slovensku zbierate údaje o „Bambi syndróme“, povedzte nám o tom viac.

Bambi syndróm je pojem, ktorý sa do vedeckého povedomia dostal pomerne nedávno, v oblasti sociológie sa objavil v 70. rokoch 20. storočia. Tento syndróm súvisí s vnímaním časti voľne žijúcej fauny, najmä cicavcov, ako „chudobných“, bezmocných a potrebujúcich našu starostlivosť. Prejavuje sa to aj jasným odporom k zabíjaniu niektorých druhov zvierat, hlavne jeleňov. Zároveň existuje len malá alebo žiadna námietka proti utrpeniu organizmov vnímaných ako menej žiaduce alebo nepríjemné, ako sú pavúky alebo hady a hospodárske zvieratá. Predchádzajúce správy ukazujú, že bambinizmus postihuje najmä obyvateľov miest a je výsledkom ich vzdialenosti od prírody, a teda nedostatku elementárnych

prírodných vedomostí a znalostí o zákonitostiach prírody. Raab-Steiner a Benesch (2010) zdôrazňujú, že v dnešnom svete, kde dominujú technológie, osobná skúsenosť s prírodou čoraz viac ustupuje v každodennom živote detí televízii, počítačom či smartfónom. Aj Bämer (2011) poznamenáva, že obraz prírody v sociálnom vnímaní je skreslený. Najčastejšie zobrazené romantickým a idealizovaným spôsobom. Zložitost' vzťahov v prírodnom svete je často ignorovaná, rovnako ako skutočnosť, že človek je tiež zvierat' a súčasť prírody. V rámci Programu rozvoja Varmijsko-mazurskej univerzity v Olsztyne, spolufinancovaného Európskou úniou z Operačného programu Rozvoj vedomostného vzdelávania, som mohla prísť k Vám, do Národného lesníckeho centra vo Zvolene. Spolu s pracovníkmi NLC - Centra transferu poznatkov a lesnej pedagogiky chcem urobiť prieskum medzi slovenskými a poľskými deťmi základných škôl a preveriť, ako vnímajú prírodu. Dúfam, že takto získané poznatky nám pomôžu ešte lepšie pochopiť potreby detí a inovovať hodiny prírodovedného vzdelávania.

Akú úlohu môže zohrávať lesný pedagóg pri odstraňovaní BAMBI syndrómu u detí?

Myslím si, že máme kľúčovú úlohu. Sme lesní pedagógovia, ktorí môžu a musia deťom ukázať svet prírody, ktorý nás obklopuje. Už od malička ich učíme, ako sa o prírodu starať a ako ju chrániť, ale musíme ich naučiť aj zodpovedne využívať prírodu. Les je úžasné miesto. Vďaka nemu máme čistý vzduch a skvelé miesto na trávenie času a športovanie. Ale les je aj drevo, najdokonalejší, najekologickejší a hlavne obnoviteľný zdroj, ktorý má 30 000 možností na využitie. Máme drevené schody, podlahy, stoly, nábytok, šperky, ale aj oblečenie, drevo pridávame do pracích práškov, zubnej pasty, zmrzliny a kečupu. Les je domov živočíchov, s ktorých početnosťou musíme aj my, lesníci, a poľovníci hospodáriť trvalo udržateľným spôsobom. Najmä v dnešnej dobe, keď je všadeprítomná móda EKO stravovania, je potrebné pripomenúť, že neexistuje zdravšie mäso ako zverina. Toto všetko s jasným cieľom: Nevychovať ďalšiu generáciu ignorantov zaťažených Bambi syndrómom.

Tvoj odkaz slovenským lesným pedagógom

Spojme sily a spolupracujme. Využime naše skúsenosti a podelíme sa o ne. Učme sa jeden od druhého. Spolu dokážeme viac – pre les aj pre ľudí.

